

1/2007

KNIŽNÍ ZNAČKA

SPOLEK SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS

EXLIBRIS JAROSLAVA HOŘÁNKA A O PSU MLUVĚ

Jaroslav Hořánek, C8, 1998

Dříve než jsem se seznámil s drobnými grafickými listy (novoročenkami a exlibris) akademického malíře a grafika Jaroslava Hořánka (1925-1995), poznal jsem velkého dobráckého psa Berďu, kterého umělec venčil v Praze - Bubenči, kousek od Stromovky. Berďa byl slavný bernardýn, známá filmová hvězda, účinkoval se stejně slavnými herci panem Kopeckým a panem Fialkou. Jeho páníček Jaroslav byl také statný, usměvavý, vousatý a bodrý, ale přece jen děti křičely: „Hele, Berďa!“ a teprve potom říkaly: „Pane Hořánek, můžem si ho pohládit?“ A Jaroslav, pan malíř Jaroslav, se usmál a dovolil.

Na grafické škole mne s umělcem seznámil profesor Jaroslav Kaiser, neúnavný propagátor serigrafie, který chválil úspěšnou tvorbu svého kolegy slovy: „Podívej se, jak výrazné barvy při tvorbě exlibris používá, podívej se, jak zajímavou má kresbu.“ Díval jsem se, získal jsem první listy do své sbírky a dnes, kdy se snažím psát o tvůrci zajímavých exlibris, musím se ztotožnit se slovy profesora Františka Dvořáka, která o Jaroslavu Hořánkovi napsal do katalogu jeho posmrtné výstavy: „Mezi tvůrci českého exlibris, jimž vděčíme za to, že dali tomuto oboru tvůrčí práce u nás novou tvář a zároveň přispěli k jeho světovosti, patří jistě k nejznámějším Jaroslav Hořánek.“

Teprve při pečlivém studiu si totiž sběratel i odborník uvědomí, jak svéráznou a neobvyklou tvorbu má před sebou. Vrátime-li se k úplným začátkům, kdy Jaroslav Hořánek ještě jako student gymnázia realizoval první exlibris pro svého profesora

češtiny, zjistíme diametrální rozdíl mezi tvorbou mladého nadšence a zralého umělce, absolventa pražské akademie (1953, ateliér prof. J. Obrovského a prof. V. Nechleby). Pokud sledujeme postupně vývoj jeho tvorby i rukopisu, pak si potvrdíme názor, že práce z let 1954-1970 jsou pouhou přípravou, experimentem, který jej náhodně přivede až k technice serigrafie. Ať už to byly první dřevoryty nebo zinkové desky pokreslené krycí barvou, později barevné litografie i lepty, stále se jedná o

Jaroslav Hořánek, C3/col, 1989

experiment. Exlibris z této doby jsou svým způsobem zajímavá, potvrzují umělcův vývoj, znalost grafických technik a snahu objevit svůj vlastní svět, ale teprve technika serigrafie mu umožnila realizovat takové grafické listy, které plně vyhovovaly Hořánkovi naturelu a přispěly k jeho budoucímu věhlasu u nás i ve světě.

Hořánkova barevná paleta je najednou výrazně pestrá, jásavé až vyzývavé barvy svítí čistotou a jsou v ostrém kontrastu s černou, kreslicí linkou. Hořánek si nevybírá, jednou zasvítí oranžová, jindy sírově žlutá či ostře červená, rád používá všech odstínů zeleně, modrá i fialová zdůrazňují černou kresbu a někdy se zaleskne i stříbro či zlato. Každý grafický list tak získává zvláštní atmosféru, ožívá ve své pestrosti, stává se jevištěm, na kterém postavy reálné či pitoreskní, obludné i z jiných planet rozehrávají děj, který jim autor určil. Také objednavatel svým námětem předurčuje budoucí složitý děj plný života. A Hořánek se nebrání, stejně mistrně zpodobňuje Sherlocka Holmese i jeho pomocníka, obludného psa baskervilského i jedovatou tarantulu to všechno na jednom grafickém listu, protože relativně velké formáty pro exlibris, které upřednostňuje, mu dovolují popustit uzdu bujně fantazii a umožňují umělci doslova vychutnat zvolenou tematiku.

Jindy žasneme nad obludností vesmírných bytostí, které nám připomínají prapodivné přístroje či roboty, a opět se autor vrací ke známé postavě Dona Quijota,

který se s vážnou tváří vrací z těžkého boje s větrnými mlýny. Vychrtlá herka se usmívá stejně jako Sancho Panza, brnění se stříbrně leskne a radost má nejen majitel exlibris (A. L. A. M. Nuyten), ale i každý sběratel vlastníci ve sbírce tento lístek. Stovky listů obdařil půvabným, vyzývavým či dráždivým dějem a každý by stál za „přečtení“, ale číst si musí sám sběratel v tichosti zimního večera, kdy listuje ve své sbírce.

My se zatím vydáme znovu do ateliéru a bytu Jaroslava Hořánka do Slavíčkovy ulice číslo 9, kam se s rodinou odstěhoval z dolního Bubenče. Budeme si vyprávět s autorem o využití sítotisku při tvorbě novoročenek, exlibris i velkých volných grafických listů a budeme vzpomínat na vývoj sítotisku ve světě. Sedíme u krbu, sklenice červeného vína na stole a Jaroslav báječně vypravuje: „Když jsem pochopil, že serigrafie se pro mne stala osudovou, začal jsem ji pečlivě studovat a zjistil jsem, že mi poskytuje věčné dobrodružství. Při tisku každá další barva nabízí nové možnosti, list se

proměňuje před očima jako mávnutím kouzelného proutku. Proto jsem sítotisk povýšil na „královnu tisků“ a dávám mu přednost před ostatními grafickými technikami, stejně jako někteří světoví tvůrci grafiky.“ A pes Berďa? Vesele běhal po zahradě, vyplazoval dlouhatánský jazyk a Jaroslav mu mával na pozdrav. „Co ten kamenný sloupek uprostřed zahrady?“ ptám se překvapeně. „Ten jsme přivezli z naší ulice, kde jsme venčili, vyhodili ho tam z cesty, tak jsme si řekli, bude mít svůj patník. Jenže Berďa se naučil čurat na jabloň a hotovo. No tak jsem mu to jednou názorně předvedl, aby jako věděl, jenže konec, od té doby se sloupku vyhýbal, považoval ho za můj rajon a zůstal u jabloně.“

S Jaroslavem čas ubíhal pokaždé velice rychle, vyprávěl o Grafičance, jak ji spolu s Vladimírem Suchánkem na popud Kamila Lhotáka založili, aby zahráli k umělcovým šedesátým narozeninám v Platýzu, vyprávěl o zájezdech Hollaru, kdy tahal harmoniku s sebou, vyprávěl o společných zkouškách, o tom, jak musí hrát opakovaně Strojvůdce Příhodu. Po odchodu domů jsem si vždy znovu uvědomoval, že Jaroslav Hořánek je umělec radosti a klidu, přesto že jeho náměty jsou mnohdy navýsost dramatické a ponuré. Ale to je jen zdání, povšimněte si, že ty jeho postavy, úmyslně deformované, často rozfázované a doplněné zvláštní drobnokresbou, jsou

Jaroslav Hořánek, S1/3, 1988

povětšinou usměvavé, stejně jako jejich tvůrce. Usmívá se klaun, usmívají se jeho tajemné ženy, usmívá se vodník i kašpárek.

Serigrafie vítězí, poskytuje všechny barevné tóny, umožňuje přesné přenesení černé kresebné linky. Hořánkova kresba je promyšlená, detailně prokomponovaná, hravě rozfázovaná, oživuje zvolený motiv, uvádí grafický list do pohybu. Je zvláštní, neopakovatelná, moderní, je sugestivní, je hořánkovská. A najednou leží v ateliéru opuštěná paleta, síta už nikdo nepokreslí, žádný z nás už nedostane radostnou novoročenku s jeho podpisem, budeme jen vzpomínat na krásný hřejivý úsměv, šedivé vousy, na jeho myšlenky a osobní vyznání: „Tvorba je pro mě výsledkem úsilí o docílení výtvarné formy v zápase se smyslovým vnímáním světa.“

A pes Berďa, ten slavný filmový pes? Ještě dnes, když jdou babičky či dědečkové Slavíčkovou ulicí, říkají vnoučatům: „Tady bydlel pan malíř Hořánek, který měl velikého bernardýna a chodil s ním na procházky.“ Možná, že se někde ve vesmíru setkali, protože vesmírný ráj je pro všechny dobré lidi, ba i pro dobré psy.

Karel Žižkovský

PRAŽSKÉ DIVADLO SEMAFOR A MOJE UMĚLECKÁ TVORBA

V Semaforu jsem vždy prožíval pocity, že zde se setkávám s uměním, které jiskří svobodou. Vracíval jsem se pokaždé z takových představení, jakými byly Kytice, Faust, Bláznivé panny, s větší chutí pracovat. Nemohu říci, že bych mohl najít spojitosti mezi mým malířským a grafickým dílem a jevištními inscenacemi Jiřího Suchého, s interprety tak okouzujícími, jakými jsou Jitka Molavcová nebo Jiří Datel Novotný, můj dávný přítel, a přece cítím, že odedávna k sobě patříme. Celý soubor, očividně vedený tvůrčím a básnickým citem Jiřího Suchého, působil vždy na mě jako organický celek, jako orchestr, jemuž jedinečný charakter vtiskla genialita dirigenta, po jehož odchodu by celek přestal existovat. Proto je pro mě Semafor kolektivním dílem, jež dalo tvář desetiletím, kdy umělci pracovali jen pro úzký okruh přátel. Přece však dnes s odstupem let vidíme, že naše práce měla širší kulturní smysl.

Jaroslav Hořánek

TROJÍ ZASTAVENÍ U MORAVSKOTŘEBOVSKÝCH VÝTVARNÍKŮ

Při návštěvě Moravské Třebové vás jistě nejvíce zaujme třebovské náměstí a odtud je to již malý kousek k třebovskému zámku. Díky panování rodu z Boskovic, který v letech 1490-1492 přestavěl původní hrad v renesanční zámek, je dodnes zachována původní brána, která je mimořádnou stavební památkou. Po náročné rekonstrukci je v objektech zámku umístěna základní umělecká škola, tolik potřebná pro rozvoj uměleckého citění mladé generace. Na této škole působí **Mgr. František Žáček** (1976), učitel výtvarné výchovy a tvůrce již mnoha vlastních zdařilých výtvarných děl. K

František Žáček, C3

charakteristice osobnosti jistě postačí jeho vlastní životní vyznání, které bylo uveřejněno ve zpravodaji ECHO, vydávaném Klubem přátel výtvarného umění v Moravské Třebové: *Při studiu na gymnáziu v Moravské Třebové jsem pociťoval silné volání ze světa výtvarných múz, snad obnovené vábení z dob dětského*

Hana Horská, X3,

výtvarného směřování. Moje intenzivní studium u Vladimíra Čadílka, spojené se samostudiem, vyústilo do úspěšně vykonané přijímací zkoušky ke studiu na katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a k dvouletému setrvání tamtéž na oboru výtvarná výchova – grafika. V kulatém roce 2000 jsem získal vysokoškolský titul v oboru vizuální tvorba - výtvarná výchova. Během navštěvování školy i po něm jsem podnikl několik cest do západní Evropy. Byl jsem zaujat putováním českou krajinou. Zúčastnil jsem se několika skupinových studentských výstav. Doposud jediná moje samostatná výstava proběhla v roce 1997 v německém Ambergu. Zapojil jsem se do pedagogického procesu na různých školách a měl jsem první výstavy s vlastními žáky. Se svými žáky jsem stavěl zemní pece na chleba. Věnoval jsem se rovněž typografickým pracím a snažil jsem se o inovátorské kroky na poli pedagogiky.

Naše druhé zastavení je opět ve škole, tentokrát ve 2. Základní škole v Palackého ulici. Zde pracuje a svým žákům odtajňuje překrásné pocity z výtvarné činnosti paní učitelka **PaedDr. Hana**

Horská (1963), malířka a grafička. Po svých úspěšných studiích na Pedagogické fakultě v Hradci Králové orientovala svou činnost v grafice a v malbě, jak sama uvádí, takto: *V grafice - v jedné z klasických technik ve světě kontrastu černé a bílé - stroze lapidární formou výrazových prostředků vyjádřit myšlenku a v olejomalbě - vycházejíc z reality - vyjádřit stylizovanou formou i kontrastem barev svůj emocionální prožitek.* Přesto, že její výtvarné zaměření je převážně v malířství, vytvořila již mnoho zdařilých linorytů a rytin do umělé hmoty, které potěšily milovníky grafiky u nás i v zahraničí. Její tvořivé úsilí bylo korunováno již

Milan Němec, C2, 2004

16 samostatnými výstavami od roku 1989, a to nejen v Česku, ale i v Polsku a v Nizozemsku. A malířčino vyznání: *Nevím, zda mám raději den či noc, slunce nebo měsíc, ale chtěla bych mít jejich sílu a bránit jí právo na pohazení, které by se postavilo proti bolestem srdce. Výtvarná díla jsou „chodníčky lásky i boje“. Kolik jich bylo a kolik jich zůstává? Sub specie aeternitatis... . Co tomu říkáte? A sbohem! I to je život a osud... .*

Naproti velkoryse zrekonstruovanému objektu bývalé budovy piaristického gymnázia, dnes informačního centra Městského úřadu v Moravské Třebové, v Komenského ulici je naše poslední zastavení. Zde najdete dílnu, ve které tvoří a pracuje rytec **Milan Němec** (1963), člověk, který se po vyučení rytcem a absolvování uměleckoprůmyslové školy a díky ryteckému talentu, zděděnému po otci, vypracoval svojí pílí na vynikajícího výtvarníka. Dosavadní jeho tvorba potvrzuje talent a nadání. Budoucnost má teprve před sebou. Skromnost je sice vizitkou velkého člověka, ale ne vždy přináší to pravé ovoce.

Jiří Vinkler

DOBŘE UTAJENÁ VÝSTAVA V JIČÍNĚ

Jičín, ač je proslaven jako město pohádek, má i dobrý vztah k exlibris. Konal se zde např. sjezd SSPE v roce 1993 a v letošním roce zde byla uspořádána v době od 3. února do 1. dubna 2007 výstava exlibris z rozsáhlé sbírky RNDr. Karla Samšišáka, CSc. ve zdejšímu Regionálním muzeu a galerii pod názvem Exlibris – Drobná grafika výtvarníků

RNDr. Karel Samšišák, CSc.

Dr. Karel Samšišák byl dlouholetým předsedou našeho spolku. V roce 1988 se stal jeho čestným členem a v roce 1995 byl zvolen čestným předsedou SSPE. V Sobotce, jeho rodném městě, pořádal po řadu let výstavy významných českých i zahraničních umělců v rodném statku básníka Václava Šolce (1838-1871).

Při vernisáži výstavy promluvil ředitel muzea a galerie pan Mgr. Jaromír Gottlieb a ocenil dlouholetou významnou spolupráci dr. Samšišáka s muzeem, které využívalo jeho rozsáhlé historické znalosti. O životě dr. Samšišáka pak zasvěceně hovořil prof. Aleš Fettera, pravidelný účastník Šrámkovy Sobotky a pamětník mnoha zajímavých tamních událostí. Neopomněl přitom připomenout vědeckou a badatelskou činnost dr. Samšišáka v Parazitologickém ústavu ČSAV v Praze.

Na vernisáži se sešla početná společnost sběratelů exlibris a přátel Karla Samšiňáka, kteří si se zájmem prohlédli instalovanou výstavu exlibris od známých i méně známých autorů. Mnohá exlibris byla vytvořena právě pro dr. Samšiňáka s motivy jeho oblíbeného hmyzu. Do nevelké výstavní chodby se podařilo umístit úctyhodný soubor asi 550 prací téměř dvou set grafiků tří generací. Volba exponátů nenechala návštěvníky na pochybách, že je z mimořádné kolekce vybral erudovaný a zkušený znalec. Jistě zaujaly panely s grafikami autorů dr. Samšiňákovi blízkých - Zdeňka Mlčocha, Josefa Kábřta, Jaroslava Klápště, Miloše Janků nebo Aleny Antonové, exlibris z rané tvorby Vladimíra Suchánka, Oldřicha Kulhánka nebo Zdeňka Mézla, ale skutečnou lahůdkou výstavy byly nevídané soubory prací Josefa Jíry, Jana Baucha a Františka Tichého a dvě mimořádně vzácná exlibris Zdenky Braunerové.

Zajímavé byly vystavené ukázky časopisu Okno, který vycházel trochu nepravidelně vlivem politických překážek v letech 1973 až 1981, tj. letech tzv. normalizace, a přinášel články, básně a povídky těch autorů, kteří mohli jinde jen stěží publikovat. Časopis byl jakousi průběžnou oslavou díla a osobnosti malíře a grafika Vladimíra Komárka.

Škoda jen, že jsme (mimo internetovou stránku) neměli možnost o výstavě předem členy spolku informovat - Jičín je příjemné město a není to tam tak daleko.

Milan Humplík a Jiří Soukup

SETKÁNÍ S JIŘÍM BOUDOU

Obsahem jedné z posledních loňských schůzek členů pardubické pobočky SSPE byla návštěva Jiřího Boudy a rozhovor s ním, spojený s prohlídkou mnoha jím

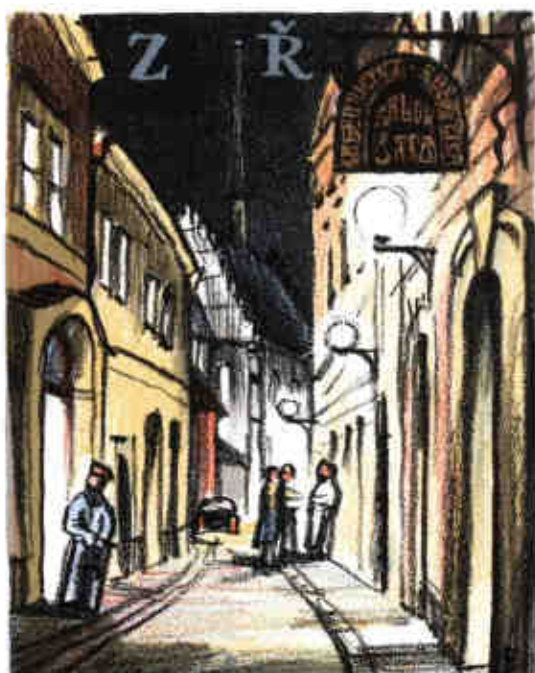
vytvořených exlibris a novoročenek. Velkou část jich ze své precizně utříděné zapaspartované sbírky přivezl hlinecký sběratel Jaroslav Štorek.

Poutavým úvodem tohoto večera bylo promítnutí záznamu zahajovací přednášky pana Františka Nového z Chrudimi, kterou pronesl při vernisáži výstavy

artefaktů členů Boudovy rodiny: Jiřího Boudy, jeho otce Cyrila, manželky Jany a syna Martina v Hlinsku v roce 1994.

Mezi náměty, které J. Boudu od počátku nejvíce lákaly, bylo vše, co souviselo se světem železnic. A tak, zejména po milovníky železnice, zachytil na svých grafikách mnohé z historie dopravy, od nejstarších koněspřežek, nejrůznějších lokomotiv a vagonů, až po, v poslední době nejmodernější, Pendolino. Stranou ale nezůstaly ani interiéry služebních místností s jejich četnými zařízeními a aparáty, viadukty, tunely, strážní domky, železničáři při práci i zařízení související s provozem na tratích, jako stavědla, semaforey, závory atd.. S obdivem jsme prohlíželi i bohatou část sbírky s motivy nádraží, zastávek, a to jak v letní době, ozdobených závěsnými květináči ve slunečním žáru, i naopak v zimě pod sněhovou závějí. Je pravděpodobné, že v budoucnosti, ani třeba ne tak vzdálené, budou některé z těchto drobných grafik přinášet lidem, nejen tak jako nám, příjemné estetické zážitky, ale ukáží se jako trvalá dokumentační hodnota míst, která byla bohužel zlikvidována a zmizela natrvalo.

Radost nám udělaly i veduty měst, městeček a zámků, pohledy na historické paláce, secesní domy, náměstí, divadla nebo kašny provedené v převážně mírné barevnosti, v pravdivé reálné podobě, neboť jak sám autor říká, nikdy neměl snahu

Jiří Bouda, L1/bar, 1997

podléhat ve svém vyjadřování módním, abstraktním trendům. A v přebohaté paletě jeho témat nechybějí ani drobné grafiky představující motýly, květiny, zátiší, pohledy na chrámy, zříceniny, kapličky, zvoničky a jiné náměty, uskutečněné na základě přání objednavatelů.

Vedle železnice jsou dalším těžištěm Boudovy práce mnohá místa, uličky a zákoutí Prahy. Ty, někdy pod sněhem, spolu s vánočními stromy, třemi králi či lidmi jdoucími na půlnoční nebo vlaky se svítícími okénky jedoucími noční krajinou se objevují na novoročenkách. Pro několik sběratelů, jako pro dr. I. Prokopa z Prahy či J. Šulce ze Železného Brodu, vytvořil autor během let již ucelenou řadu motivů, vztahujících se k jejich městu.

Po prohlídce exlibris a novoročenek jsme měli možnost nahlédnout i do dvou kouzelných osobních deníků našeho hosta, v nichž zachytil slovy i kresbami dojmy ze svého putování, jeden rok do španělského Santiaga de Compostela a druhý rok do Portugalska. Tyto cesty, které absolvoval na kole, vzbudily v každém z nás bezmezný obdiv k autorově odvaze a fyzické zdatnosti.

Na závěr přišly na řadu volné grafiky s nejrůznějšími náměty. A tak jsme mohli poznat přírodu i některá města z autorova pohledu, jako např. i Pardubice s tenisový-

mi kurty pod zámek. Některé grafiky si zájemci mohli na památku této schůzky i zakoupit.

Ludmila Ladýřová

LÝDIE HLADÍKOVÁ – NAŠE NOVÁ ČLENKA

Naše nová členka Lýdie Hladíková, grafička, ilustrátorka a malířka, se narodila 21. dubna 1951 v Mělníku. Absolvovala SUPŠ v Praze a v letech 1971-1976 divadelní fakultu AMU v Praze, katedru scénografie (prof. Romberk, doc. Smutný).

Spolupracovala s Krátkým filmem Praha (výtvarné a grafické práce) a jako ilustrátorka s nakladatelstvími Mladá fronta, Panorama, ČTK-Pressfoto, Čs. spisovatel, Avicenum a Růže. V její malířské tvorbě převažuje tematika české krajiny. Věnuje se rovněž tvorbě exlibris, kde využívá svoji jistou kresbu a výborně zvládnuté písmo.

Uspořádala více než dvacet výstav ze své umělecké tvorby. Naposledy v Minigalerii Karmelitánského nakladatelství a knihkupectví v Praze.

Adresa umělkyně je: Lýdie Hladíková,
Milady Horákové 127, 160 00 Praha 6.

Lgh

ADVENTNÍ VEČER

Ve čtvrtek 30. listopadu 2006 se konal v pořadí již třetí adventní večer pro členy SSPE a jejich přátele v pražském Golem Klubu. Byl tentokrát věnován veršům z Božské komedie Danta Alighieriho. Každého, kdo přišel, čekal nezapomenutelný zážitek z uměleckého přednesu Gabriely Filippi, Milana Friedla, Rudolfa Pellara a Jiřího Zapletala, doplněný promítáním ilustrací k této knize od Gustava Doré (1832-1883) v jejich xylografickém přepisu a hudební improvizací Petra Tvrčka.

Připomeňme si, že se Dante Alighieri narodil koncem května 1265 ve Florencii a zemřel v září 1321. Dantovým největším dílem je právě Komédie (Boccacciem přezvaná na Božskou komedii). Komédie je členěna na Peklo (Inferno, 34 kapitol), Očistec (Purgatorio, 33 kapitol) a Ráj (Paradiso, 33 kapitol) a vznikla v letech 1307 až 1321. Ilustrace G. Doré vznikly v 80. letech 19. století a byly použity (vždy jako xylografické reprodukce) v mnoha vydáních Božské komedie, např. pro ilustrované vydání v Miláně z roku 1910, kde je celkem 135 těchto ilustrací. Celou Komedii přeložil do češtiny až Jaroslav Vrchlický v letech 1879-1882. V letech 1906 až 1930 vznikl nerýmovaný překlad Karla Vrátného. Teprve Otto František Babler (1901-1984) ve svém básnickém přepisu z let 1949-1952 převedl Danta do jazyka našich

Lýdie Hladíková, P7,

dnů. S ilustracemi Jiřího Anderleho vyšel překlad O. F. Bablera v osmém vydání v Praze v roce 1989. Velice blízký současnému čtenáři je překlad Vladimíra Mikeše, který vyšel v Praze v roce 1978 v nakladatelství Mladá fronta s osobitými ilustracemi Zdeňka Mézla a který byl použit pro tento adventní večer.

Připomeňme si aktuálnost díla pro současnost úryvkem ze Zpěvu šestého, nejprve v překladu O. F. Bablera:

*On řekl mi: „Rozbroj potrvá i dále
až do krve, však potom divá strana
zapudí druhou z města nenadále
a té moc bude na tři roky dána,
až tím, jenž teď je v přízni u nich obou
jí bude z druhé zasazena rána.“*

A v překladu V. Mikeše:

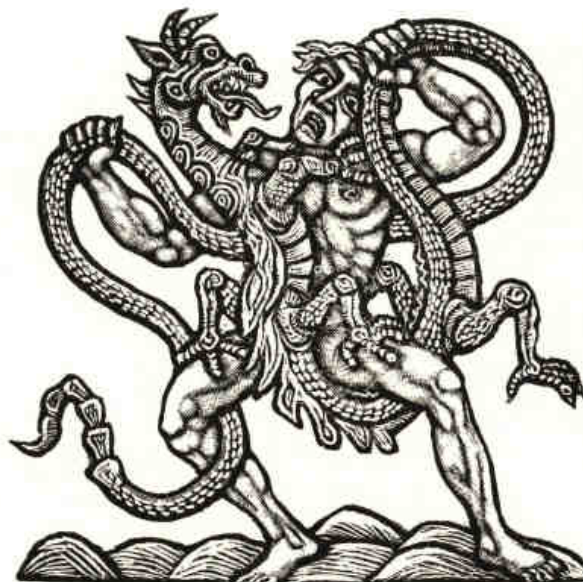
*„Sveřepá strana,“ řekl, „bude chtivá
moci, krev nekrev bude na ní lpět,
a svrhne druhou a bude moc mstivá.*

*Ale i ta má padnout do tří let,
druhé pomůže jeden kolísavý
a s jeho vlivem moc dobude zpět.“*

Božská komedie je dílo, které patří nepochybně k základům evropské kultury a literatury a jako takové je máme v povědomí. Je to však text, který vznikl před téměř sedmi sty lety a nepatří k těm, které bereme často do ruky, abychom si jej celý přečetli. Na adventním večeru bylo tedy příjemné a působivé, že jsme mohli dílo vnímat v potmělém sále prostřednictvím uměleckého přednesu nádherných hlasů přednášejících, v doprovodu hudby a při promítání stovky nádherných ilustrací G. Doré.

Vřelý dík patří všem účinkujícím, zejména dr. Milanu Friedlovi, který celý pořad sestavil a režíroval, a rovněž Ing. Milanu Humplíkovi, který pro adventní večer připravil promítání ilustrací. Byl to dobrý nápad a vydařený večer.

Jan Langhammer

*Peklo. Zpěv dvacátý pátý
Zdeněk Mězl, X2, 1977*

SOUČASNÉ UKRAJINSKÉ EXLIBRIS

Výstava současného ukrajinského exlibris, která se konala od 6. února do 2. března 2007 v Plzni v Galerii Evropského domu, byla pravděpodobně první, která kdy byla u nás uspořádána. Nečetná díla umělců z této země se před lety ojediněle objevovala na prezentacích sovětského exlibris, ale vždy tvořila jen malou část v oddíle „prací umělců jiných národů“ a nijak nevynikala, ani se neodlišovala od tvorby ostatní. Produkce knižních značek v bývalém Sovětském svazu byla poměrně rozsáhlá, ale umělecky nezajímavá a sběratelsky málo přitažlivá; převládal černobílý dřevoryt většinou s ideologicky prověřenými náměty.

Výstava více než osmdesáti prací z posledních patnácti let osmnácti mladých umělců z Kyjeva, Charkova a Oděsy, narozených většinou na přelomu 50. a 60. let

nabídla pohled zcela rozdílný - je to grafika plná nápadů, určená převážně pro sběratele ze západní Evropy. Její autoři se velmi rychle přizpůsobili vkusu a požadavkům svých klientů z Německa, Nizozemska, Rakouska a Itálie; tvoří především technikou tisku z hloubky, často si pomáhají barevnými efekty a je zřejmé, že i v hledání námětů mají hlavní slovo objednavatelé.

Vystavená exlibris vytvořili následující umělci: Konstantin An'uchin (*1965), Ruslan Agriba (*1957), David Bekker (*1940), Oleg Denisenko (*1961), Vasilij Fenčak (*1968), Jurij Galicin (*1964), Sergej Hrapov (*1956), Sergej Ivanov, Konstantin Kalinovič (*1959), Andrij Kens (*1958), Arkadij Pugačevskij (*1937), Genadij Pugačevskij (*1966), Roman Romanišin (*1957), Andrij Savič (*1963), Volodimir Taran (*1960), Sergej Udovitčenko, Genadij Vereščagin (*1955) a Andrij Voznyj.

Kolem roku 1990 se v Rusku i na Ukrajině prosadily práce vytvořené náročnými technikami leptu a suché jehly (zde např. K. Kalinovič, S. Hrapov, O. Denisenko), klasický dřevoryt ustoupil do pozadí a litografie ani sítotisk se neužívají vůbec. Tisk z výšky zastupují v dílech Ukrajinců technicky mimořádně náročné a pracné grafiky otce a syna Pugačevských, R. Agriby a J. Galicina, provedené jako rytiny do plastu (každá barva je samostatně ryta do zvláštní desky a výsledkem je dokonalý soutisk všech desek). Tvorba grafiků z Moskvy a Sant Petěrburku (snad s výjimkou kyjevského R. Romanišina a některých prací K. Kalinoviče) se zdá být o poznání sebevědomější, méně soustředěná na vnější dojem a také méně závislá na přání sběratelů.

Ukrajínští umělci jsou častými a vítanými účastníky sběratelských setkání v západní Evropě, avšak o ukrajinských sběratelích nám není známo vůbec nic. Na Ukrajině působí dvě specializované instituce - Klub exlibristů v Kyjevě, sdružující některé umělce, a Muzeum exlibris v černomořské Oděse.

Milan Humplík

Oleg Denisenko, C3

GRAFIKA ROKU 2006

Laureátem ceny Vladimíra Boudníka za významný tvůrčí přínos české moderní grafice se stal Lubomír Příbyl (1937), který na výstavě Grafika roku 2006 představil rozsáhlý soubor svých grafických prací od roku 1963 do roku 1997, jež byly vytvořeny technikou materiálového tisku.

Čestnou cenu poroty získala Petra Krupíková za autorskou knihu *My*. Vítězi vlastní soutěže Grafika roku 2006 se v kategorii pro velkou grafiku stal Mikoláš Axmann (*Z adresáře, kamenotisk*), v kategorii pro malou grafiku získal cenu Jan Jemelka (*Trojice, barevný kolorovaný dřevořez*), v kategorii studentských prací získala cenu Lucie Novotná (*Pradávná krajina, škrábaná akvatinta*) a v kategorii autorských knih byla cena rozdělena mezi Darju Čančíkovou (*Bouillabaise*) a Kateřinu Kozlíkovou (*Sen o ...*). Speciální ceny získali: za techniku linorytu Jiří Samek (*Fíkus a palma*), za techniku tisku z hloubky Jiří Mikeska (*Dvanáckrát pomalu a tiše, akvatinta a suchá jehla*) a za počítačovou grafiku Marek Sibinský (*Vítěz II*). Čestná uznání dále obdrželo 17 autorů. Mezi nominované se dostali dva členové SSPE: Miroslav Pošvic a Jan Kavan.

Do soutěže bylo přihlášeno 409 grafik, vystaveno bylo 215 prací. Výstava se konala v Clam-Gallasově paláci (Husova 20, Praha 1) od 27. února do 1. dubna 2007 jako 13. ročník této soutěže.

Sběratelé exlibris zde měli možnost se seznámit s pracemi grafiků, kteří se věnují rovněž tvorbě exlibris (J. Brázda, H. Čápková, J. Dudek, T. Hřivnáč, D. Jandová, R. Kaiserová, J. Kavan, M. Kohout, M. Králová, A. Laufrová, M. Manojlín, J. Neuwirt, L. Netušil, F. Peterka, M. Pošvic, P. Ptáček, K. Ryvolová, J. Saska, M. Šechtlová, E. Šlachtová, K. Vítečková), avšak především s grafickou tvorbou pro ně méně známých autorů a studentů výtvarných škol.

Redakce

PŘEHLÍDKA EXLIBRIS V NÁRODNÍM MUZEU V PRAZE

Opět po dvou letech uspořádal výbor SSPE spolu s Knihovnou Národního muzea v Praze 27. března 2007 v přednáškové síni muzea na Václavském náměstí přehlídku exlibris vytvořených v posledních dvou letech. Úkolu představit novou tvorbu se tentokrát ujal pan Zdeněk Řehák z Pardubic, který shromáždil nejnovější práce od celkem dvaasedmdesáti umělců, promítl je dataprojektorem a doprovodil obsáhlým komentářem. Pečlivě připravenou přednášku uvedl vlastním fejetonem o druhovém rozlišení sběratelů a následně připomněl Miroslava Houru a Josefa Lieslera, dva umělce, kteří nás v poslední době opustili. V přehlídce exlibris se objevila díla mnoha nových autorů, a to jednak práce renomovaných umělců: Borise Jirků (jeho první knižní značka) a Jitky Válové (dvě suché jehly), tak také knižní značky umělců, z nichž některé známe spíše z přehlídek v Galerii na mostě v Hradci Králové než ze sběratelských výměn, např. Josefa Hapky,

Boris Jirků, S1, 2006

Anny Hofmanové, Jany Legathové-Tomanové, Miroslava Lhotského, litografa Jiřího Lípy, Jaroslava Mináře, Karla Musila, Petry Palcové, Oldřicha Páleníčka, Jiřího Syruvka, Karla Tichého, Vladimíra Znamenáka a Františka Žáčka.

Škoda jen, že posluchače této dobře připravené přednášky by bylo možno počítat na prstech pravé a levé ruky. Obrazový doprovod předal Zdeněk Řehák do archivu a je tak k dispozici dalším členům spolku.

MH

TRIENÁLE V CHAMELI RÈS ANEB O NAŠICH UMĚLCÍCH JINDE

Vezměme to tentokrát dohromady. Hodí se to!

Již po sedmé se loňského roku v městečku Chamali rès ve francouzském Auverne konalo trienále. Není exlibristické. Je zaměřeno na grafiku vůbec, ale exlibris jsou do něj přirozeně zahrnuta. Smysl trienále nejlépe vystihuje úvod, který do katalogu napsal bývalý francouzský prezident a dlouholetý starosta Chamali rès Louis Giscard d'Estaing: „V epoše, ve které jsou bez ustání zlepšovány současné techniky, směřující k tomu, že nahradí či změní současné grafické způsoby, pozornost věnovaná ručním technikám, pocházejícím až z patnáctého století, zasluhuje naše stálé udržování, stejně jako malba.” (Tuto větu, i tak poněkud zkrácenou, jsem ponechal v co nejpřesnějším znění, aby nebyl smazán vyjadřovací pel pana d'Estaing. Ostatně pobývání ve zmíněných funkcích jeho způsoby ospravedlňuje.)

Pořadatelé k trienále vydali dokonale vyvedený katalog o 498 stranách! Je plný výborně reprodukováných grafik. Trienále ale není soutěž. Umělci jsou do něho “delegováni”. Od nás to byli čtyři, vybraní paní PhDr. Simeonou Hoškovou, která je již po řadu let členkou sboru trienále. A také pořadatelé samotnými. Z našich výtvarníků se tak do katalogu dostali (podle abecedy): Boris Brankov (SH), Jan Kavan (SH), Martin Manojlín (AMAC), Jiří Neuwirt (SH), Miroslav Pošvic (AMAC) a Pavel Sivko (SH). Zkratky za jmény znamenají, kým byli delegováni. (AMAC je pořádající Association mouvement art contemporain de Chamali rès.)

Vlastní uspořádání trienále pak spočívá v přčetných výstavách konaných jak v městečku samotném, tak rozptýlených do městeček okolních, včetně blízkého města Clermont-Ferrand. Toto pojetí je nutné. Podařilo se shromáždit a vystavit práce 946 umělců ze 117 zemí! Celkem kolem 4000 grafik! Pro trienále připravil Pavel Hlavatý výstavu **Symbolismus a poetično v české grafice**. (V katalogu jsou reprodukce od Bílka, Hodka, Holárka, Koblihy, Švabinského a Váchala). A konaly se tam i dvě výstavy Pavla Macka (1947), který užívá osobitou techniku dřevorytu. Označuje ji jako “techniku ztraceného dřeva” (bois perdu). Vícebarevné dřevoryty jsou tištěny stále z téže desky, která je po každém tisku znovu přizpůsobena pro další zpracování.

Právě jemu je v katalogu věnovaná samostatná kapitola (se dvěma reprodukcemi), kde autobiograficky popisuje svoji pohnutou a poutavou cestu životem. Samostatnou část tam má také Pavel Hlavatý (s pěti reprodukcemi). Je věnovaná jeho “barokní grafice”. Připomenuto je jeho politické pronásledování a

věznění po roce 1968, stejně jako zákaz veřejného vystupování. Změnit to měla až sametová revoluce.

Připojme další zprávu z jiného směru. V loňském roce v dánském **NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT** (4/06, 124-126) připomněl Klaus Rödel **Michaela Floriana**. Bez zjevného důvodu, kterým bývají výročí a podobně. Zřejmě se mu líbily Florianovy novoročenky z let 1948-1954, vytvořené vesměs pro naše milovníky grafiky. Představil jich celkem deset a všechny v pěkných a barevných reprodukcích. O Florianovi Rödel mluví jako o předním československém umělci a vzpomíná též na článek o něm, uveřejněný v témže časopise v roce 1957. A protože si uvědomuje, že bude stěží čtenářům dnes dostupný, uvádí z něj několik životopisných výňatků. Jak o činnosti Florianova otce, tak o tom, co Michaela povzbudilo a ovlivnilo v jeho tvorbě a že pocházel ze silně katolické rodiny a - jedenácti dětí.

Josef Chalupský

ZAJÍMAVÉ EXLIBRIS

Kolik jsme již v životě zažili revolucí. Jedna dlouho citovaná za minulého režimu byla revoluce “vědeckotechnická”. I když k nám přicházela přinejmenším s desetiletým zpožděním. Po revoluci “sametové” k nám přišla revoluce “sexuální”. Ta již tolik nemeškala. Lepé, odstrojené děvy byly vždy středem zájmu umělců. Zobrazovány však bývaly hlavně jako bytosti přirozených krásných tvarů těl. Po dnešní revoluci je vidáme již často v pozicích, slušně řečeno, vyzývavých nebo přímo s mužskými partnery v situacích, které bychom nazvali, kdybychom se neobávali výsměchu z cudného zpátečnictví, “porno”.

Pojetí, s jakým vytvořil “erotické” exlibris slovenský umělec **Vladimír Gažovič** (1939), je za této situace zjevním. Určitě stojí za hlubší zamyšlení. Jsou na něm sice také nahé postavy ženy a muže, snad Adama a Evy, ale něco je k jejich vztahu nutí a pohybuje s nimi jako s loutkami. Kdo je loutkař, není z exlibris patrné. Určitě to není belgický vlastník

Vladimír Gažovič, C3/bar

Aloys Vertongen, jehož jméno lze číst na prstech loutkáře. Když už, tak by to mohl být u nás třeba proslavený sexuolog dr.Uzel. Kdo tahá za drátky dr.Uzla, je však již mimo vyjadřovací možnosti běžné grafiky.

Jch

V ATELIÉRU JIŘÍHO KUBÍČKA

Ateliér Jiřího Kubíčka je sice v Praze, ale v krásném přírodním prostředí. Zdá se nám, jako by se zde zastavil život minulého století. Kubíčkův dům s ateliérem je uprostřed zahrady na břehu Rokytky. Sousedé chovají holuby, králíky, zahradníci – prostě idyla. Pouze nad hlavou nám připomíná současnost provoz na novém mostě,

Jiří Kubíček, X3/2, 2004

který se klene nad údolím. V tomto klidném prostředí vznikají kresby, grafiky a obrazy akademického malíře Jiřího Kubíčka (1930), člena našeho spolku. Narodil se ve Kbelích, tehdy již za hranicemi Prahy. Kubíčkovi se později přestěhovali do nynějšího domku v Hloubětíně, tedy opět na kraj města, kde dodnes stojí v blízkosti někdejší „akcí“.

Jiří Kubíček absolvoval v roce 1956 VŠUP v Praze u prof. Františka Muziky. Jeho další výtvarný vývoj byl do značné míry ovlivněn

zadanými pracemi. Mezi první jeho práce patřily obaly na gramofonové desky. Výtvarné řešení muselo být komponováno do čtverce. Snad proto je i dnes řada autorových obrazů čtvercového formátu. Hudba gramofonových desek jej často inspirovala k abstraktní malbě. Předmětné zobrazování doplňuje symboly a zvláštním ornamenty. Snad atmosféra matejských poutí přinesla do jeho tvorby symboly radosti a pohody, jako vláčky, lodě, sluníčko, ptáky, rybky a domečky. Maluje však také hlavy, ruce a ženské akty. Jen zcela výjimečně se v jeho tvorbě objevuje městská krajina z okolí Jarova nebo z osady Za Horou.

V jeho tvorbě exlibris se odráží náměty z malby. Používá zde převážně techniku linorytu, zřídka litografii nebo suchou jehlu. Tiskne černobíle, ale i barevně, a někdy listy ručně koloruje. Doposud vytvořil více než padesát exlibris pro sběratele i nesběratele. Mezi majiteli exlibris najdeme naše známé sběratele z Prahy I. Boháče a J. Jirákovou, z Pardubic Z. Řeháka a z Krnova J. Havlíka.

Exlibris Jiřího Kubíčka nám přinášejí radost a pohodu. Svým zdánlivě jednoduchým zpracováním přitahují naše oči a nutí nás vnímat poezii i ve všedních předmětech. Kubíčkova exlibris jsou naprosto svérázná a nezaměnitelná.

Ing. Jiří Soukup

EXLIBRIS JOSEFA HOFFMANNNA

Josef Hoffmann, významný rakouský architekt a designér, člen Vídeňské secese, spoluzakladatel Wiener Werkstätte (viz Sborník pro exlibris a drobnou grafiku 2002, s. 22-27) a profesor architektury na vídeňské uměleckoprůmyslové škole, se narodil v Brtnici na Moravě 15. prosince 1870 a zemřel ve Vídni 7. května 1956. Jeho rodný dům na náměstí, kam jezdil až do roku 1945, byl kompletně restaurován v roce 2003. Bylo zde vybudováno Hoffmannovo muzeum, které je od roku 2004 celoročně přístupné veřejnosti. V místnostech domu s výmalbou navrženou J. Hoffmannem lze zhlédnout také uměleckoprůmyslové výrobky podle Hoffmannových návrhů, jež jsou dodnes vyráběné a vysoce ceněné. Hoffmannovi rodiče (otec byl dlouhá léta v Brtnici starostou) jsou pochováni na brtnickém hřbitově pod zajímavými náhrobky Hoffmannem navrženými.

Hoffmann tvořil exlibris jen zřídka. Zajímavé je exlibris se secesní ornamentikou pro Almu Schindlerovou. Alma Schindlerová se narodila 31. 8. 1879 ve Vídni jako dcera malíře-krajináře Emila Jacoba Schindlera (*1879 ve Vídni, †1892 ve Westerlandu na ostrově Syltu), jehož díla jsou ve světových galeriích, ale také v Liberci a v Opavě. Alma se v roce 1902 provdala za hudebního skladatele Gustava Mahlera (*1860 v Kališti u Jihlavy, †1911 ve Vídni). Sama se také věnovala hudbě; složila dva sešity písní, vydala Mahlerovu korespondenci a sepsala své vzpomínky na něj, jejichž první vydání vyšlo v roce 1940. Její exlibris pravděpodobně vzniklo před rokem 1902 nebo v tomto roce. Po smrti G. Mahlera se Alma za první světové války provdala za významného architekta Waltera Gropia (*1883 v Berlíně, †1969 v Bostonu). Gropius založil v roce 1919 ve Výmaru významnou státní architektonickou a uměleckou školu Bauhaus, jejímž ředitelem se stal. V roce 1917 se Alma seznámila se spisovatelem Franzem Werflem (*1890 v Praze, †1945 v Beverly Hills v Kalifornii), za nějž se provdala v roce 1929 (po rozvodu s Gropiem před rokem 1923). Po druhé světové válce žila v New Yorku. Roku 1958 vydala svoje vzpomínky *And the Bridge is Love* v New Yorku a v dalším roce v Londýně.

Reprodukováno exlibris pro Almu Schindlerovou patří tedy svým autorem i svou majitelkou mezi ta, jež jsou spojena s našimi zeměmi.

Mirko Riedl

PRINT EXCHANGE 5

Již v minulosti jsem informoval (v Knižní značce 2/2005) o třetím ročníku americké Print exchange, kterou každoročně pořádá Print Zero Studios v USA. Jedná se zejména o příležitost pro výtvarníky, kteří, když pošlou 15 kusů svých grafických listů (může to být samozřejmě i exlibris), získají výměnou originální soubor 15

Josef Hoffmann, P1, 1902

grafických listů převážně amerických umělců. Je to zároveň i dobrá možnost prezentace svého umění na americkém kontinentu a zároveň na internetových stránkách organizátora. Podrobnosti o této páté akci byly známy v březnu – krajní termín pro dodání prací je polovina června 2007. Podrobnější informace jsem předal výtvarníkům prostřednictvím pana doc. Chalupského mailem. Průběžné informace lze získat na webových stránkách www.printzerostudios.com, kde je rovněž prezentace z minulých ročníků.

Martin Manojlín

VÝSTAVA EXLIBRIS V BRNĚ

Druhá výstava exlibris z fondu Moravské galerie v Brně se konala ve dnech 16. 2. až 29. 4. 2007 v ambitu Místodržitelského paláce v Brně. První výstava (viz Knižní značka 1/2006, s. 12 a 13) se konala ve stejné době a na stejném místě v minulém roce. Výstavu opět pečlivě připravila její kurátorka Petra Ciupková.

Tentokrát byl představen soubor 150 exlibris, která vznikla v rozmezí let 1920 až 1945. Zastoupeni byli: Cyril Bouda, Vojtěch Cinybulk, Josef Čapek, Michael Florian, Oldřich Menhart, Josef Lada, Vojtěch Preissig, Antonín Procházka, František Tichý, Toyen (Marie Čermínová), Jan Trampota, Jiří Trnka, Josef Váchal a další výtvarníci.

Výstava dokumentovala politický vývoj v Československu po 1. světové válce zobrazováním vlasteneckých námětů na exlibris a po německé okupaci v roce 1939 náměty z české historie a biblickými motivy. V krátkém období

mezi světovými válkami se však objevovaly také náměty sportovní, humoristické, erotické a exotické.

Ve sběratelství exlibris se významně projevil vznik Čsl. spolku sběratelů a přátel exlibris v listopadu v roce 1918, který položil základ organizovaného sběratelství v českých zemích a na Slovensku. Připomeňme, že vlastenectví výtvarníků a sběratelů exlibris se významně projevilo během 2. světové války, kdy řada z nich byla pro svůj odpor vůči okupantům vězněna a někteří byli popraveni.

Lgh

VÝSTAVA PRAHA - SRDCE EVROPY V BOSNĚ A HERCEGOVINĚ

Před sedmi lety, v roce 2000, uspořádal SSPE při příležitosti volby Prahy Evropským městem kultury soutěž v tvorbě exlibris (viz Knižní značka 2/2000, str.

31-32). Jeden výstavní soubor exlibris z této soutěže předal Spolek Ministerstvu zahraničních věcí k propagaci české grafiky v zahraničí. Díky aktivitě konzulky paní Ireny Götzové a velvyslance Jiřího Kuděly byl soubor 72 grafik vystaven ve druhé polovině roku 2006 v šesti městech Bosny a Hercegoviny - v Sarajevu, Tuzle, Maglaji, Banje Luce, Prnjavoru a Priedoru - tedy vesměs v místech, kde žijí také české menšiny. Tradice exlibris je v Bosně velmi slabá, přesto však se podle písemné zprávy, fotografií a novinových výstřižků výstava těšila zájmu veřejnosti a byla dobře navštívena.

MH

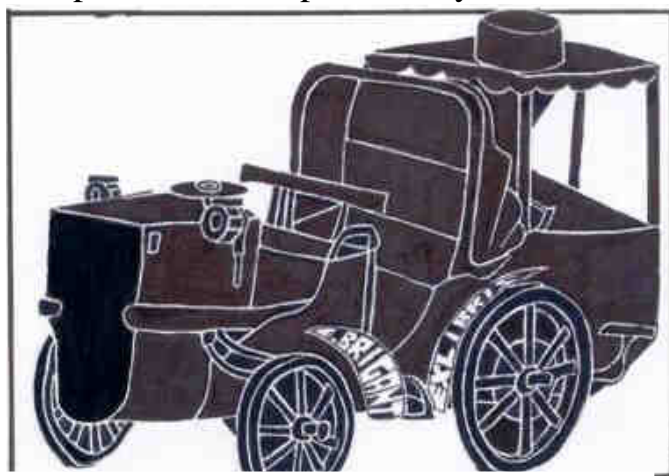
HLOHOVEC 2006 A 2007

Již podesáté byla v loňském roce ve slovenském Hlohovci uspořádána soutěž dětského exlibris. Určena je dětem mezi 6. až 15. rokem. Vypisována je vždy ve čtyřech kategoriích. Jednak pro základní školy, a jednak pro základní školy uměleckého zaměření, a v těchto skupinách pak odděleně pro návrhy a exlibris uskutečněná. Námětem soutěže byly **Světové vynálezy** a zúčastnil se jí úctyhodný počet 1603 dětí z 15 zemí! A to i z tak "exotických" jako je Indie nebo Čína. Celkový počet zaslaných prací byl 1876.

I když největší počet soutěžících byl zřejmě ze Slovenska, porota spravedlivě rozdělila ceny do všech oblastí. První cenu za návrh exlibris v kategorii základních škol získal sice Erik Brigant (14 let) z Povážské Bystrice, ale další ceny šly do Estonska a Srbska.

První cenu za exlibris v tomto typu škol získal sice slovenský Anton Čorba (14 let) z Pliesoviec, ale další ceny dostali účastníci z Číny, Maďarska a Slovinska. V kategorii základních uměleckých škol pak bylo vše, pochopitelně, jen záležitostí slovenskou, když v návrzích exlibris vyhrála Slavomíra Zombeková (12 let) z Levoče a v exlibris Veronika Lovecká (12 let) z Holíče. Jak je v Hlohovci tradicí, bylo uděleno ještě 19 dalších cen, vypsanych např. slovenskou odbočkou UNESCO, jednotlivými členy poroty, bankami, nakladatelstvími, a dokonce Jednotou důchodců v Hlohovci. K tomu pak bylo ještě rozdáno 30 čestných uznání.

Přesné počty účastníků z jednotlivých zemí pořadatelé neuvádějí, takže nevíme, kolik dětí z České republiky soutěž obeslalo. Mezi těmi, kteří obdrželi čestné uznání, je uveden od nás jen jeden žák, a to Jan Pohl (13 let) z Boskovic.

Erik Brigant, kresba, 2006

Také na letošní rok byl vyhlášen již XI. ročník této soutěže s uzávěrkou **30. dubna 2007** s námětem **Kouzelný svět knih**. Soutěžní práce mají být zasílány na adresu: **EX LIBRIS AD PERSONAM HLOHOVEC, Námestie sv. Michala 3, 920 01 Hlohovec, Slovenská republika**. Přesné podmínky lze najít na adrese **www.elap-hlohovec.sk** nebo je možné je získat u podepsaného či pořadatelů. Ti mají e-mailovou adresu: **info@elap-hlohovec.sk**.

Josef Chalupský

EXLIBRIS TĚMĚŘ NEZNÁMÉ

František Bidlo (3. 9. 1895 - 9. 5. 1945) je znám hlavně jako autor satirických kreseb, karikatur a ilustrací. Pro svoji politickou kresbu byl na konci 2. světové války zatčen gestapem a vězněn v Malé pevnosti v Terezíně. Nemocný byl pak převezen do Prahy a první den po konci války zemřel. V článku ve Zprávách SSPE z roku 1954 je připomenuta jedna jeho novoročenka. Není však uveden žádný záznam o jeho exlibris.

S povděkem jsem proto přijal kopii jím vytvořeného exlibris (asi z roku 1935) pro Ludvíka Kolaříka, typografa v Praze, jehož syn, rovněž Ludvík, byl pracovníkem Ministerstva zemědělství ČSR v od-dělení právním a legislativním. Kromě své profese se věnoval také turistice, obdivoval výtvarné umění a zasloužil se o mnoho kulturních akcí. Kopii tohoto exlibris jsem obdržel od jeho syna, Ing. Jiřího Kolaříka, který působí na tomtéž ministerstvu jako předtím jeho otec. I v dalších činnostech kráčí Jiří Kolařík v otcovských šlépějích, když vede tamní Klub přátel výtvarného umění. Reprodukované exlibris, zinkografická reprodukce kresby o rozměrech 116x86 mm, symbolicky vystihuje zájmy majitele.

Ing. Jiří Soukup

František Bidlo, P1, 1935

ZEMŘEL OTAKAR MAŘÍK

Ve věku devadesáti jedna let zemřel 11. 10. 2006 v Lounech MUDr. Otakar Mařík, který si přisvojil pseudonym M. Fils a pod tímto pseudonymem vytvořil více než 500 exlibris a novoročenek. Do SSPE vstoupil v roce 1943. Ve své tvorbě exlibris používal téměř výhradně dřevoryt a jeho oblíbenými náměty byly: květiny, ptáci, architektura, hudební nástroje a různé předměty symbolizující zájmy majitele exlibris. Narodil se v Kladně 29. 7. 1915 a byl synem akademického malíře a grafika Jaroslava Maříka, dlouholetého

Otakar Mařík, X2, 1982

profesora na reálném gymnáziu v Lounech.

Rozsáhlejší článek z pera dr. Vratislava Jandy, psaný k 85. narozeninám Otakara Mařika, nalezneme v Knižní značce 4/2000, s. 60 a 61.

Lgh

PUBLIKACE

WOMEN BOOKPLATES AND EROS

First book dedicated to ex-eroticis by women artists

Brožura, která byla současně katalogem stejnojmenné výstavy uspořádané při příležitosti kongresu FISAE v Nyonu, seznamuje čtenáře s dvanácti současnými umělkyněmi, jež zde představují svoji tvorbu erotických exlibris, která byla v minulosti obvykle doménou mužů.

Natalija Černetsova (10. 12. 1969 Riga, Lotyšsko), studovala (1993-1996) na AVU v Rize, grafiku tvoří od roku 1988 a do dnešní doby zhotovila 230 exlibris, převážně v leptu. Její exlibris nám představují něžnou krásu žen v jemně propracovaných detailech.

Carla Di Pancrazio (1957 Saluzzo, Itálie), bakalářka moderní literatury na univerzitě v Turíně, vytvořila více než jedno sto leptů se zobrazením lidských těl, portréty a krajiny, ale také ženské akty. V knize je představeno několik erotických exlibris s dominantním postavením ženy, která jsou vytvořena leptem a rytinou do umělé hmoty.

Muriel Frega (1. 2. 1972 Buenos Aires, Argentina), absolventka E.N.B.A, pracuje jako ilustrátorka od roku 1998, grafiku a exlibris tvoří od roku 1994, používá rytinu a počítačovou tvorbu (CGD). Reprodukováno je několik barevných počítačových exlibris s výrazným erotickým obsahem.

Hanna T. Glowacka (1953, Poznaň, Polsko), absolventka uměleckého designu Státní akademie výtvarného umění v Poznani v roce 1978, pracuje jako návrhářka obalů a ilustrátorka. V umělecké grafice používá linoryt a lept. Šest reprodukováných exlibris je zpracováno v jemné kresbě leptu. Romantická a tajemná atmosféra těchto exlibris zobrazuje napětí v erotickém vztahu mezi ženou a mužem.

Alexandra von Hellberg (1968 Bolzano, Itálie), absolvovala na AVU v Benátkách, specializuje se na techniky pro tisk z hloubky, věnuje se umělecké fotografii a ilustracím, jejích 97 exlibris vzniklo mezi lety 1998 až 2005. Exlibris vytvořená kombinovanou technikou (C3, C4, C5, C6) a kolorovaná zobrazují erotické scény s jemnou nadsázkou a humorem.

Elena Kiseleva (1958 Gatčina, Rusko), absolventka Uměleckého a grafického pedagogického institutu v Petrohradě, erotická exlibris tvoří od roku 1990 a doposud jich vytvořila více než padesát. Obvykle používá techniku kolorovaného leptu pro zobrazování erotických scén a erotických představ.

Elly de Koster (1948 Terneuzen, Nizozemsko), 1979-1986 studovala na grafické škole v Eeklo, v grafické tvorbě používá kolorovaný lept a akvatintu. Vytvořila více než 450 exlibris s akty, přírodou a zvířaty. Reprodukovaná exlibris zobrazují ženy ve chvílích erotického vzrušení.

Patricia Nik-Dad (Francouzka, z poloviny iránského původu), absolvovala uměleckou školu v Paříži v průběhu devíti let, je malířkou a grafičkou. Pro tvorbu exlibris používá kolorovaný lept s akvatintou. Reprodukovaná exlibris zobrazují vypjaté erotické situace s orientální atmosférou.

Elzbieta Radzikowska (narozena v Polsku) absolvovala fakultu výtvarného umění na univerzitě v Toruni, pořádá grafické kurzy, kreslí a tvoří drobné grafiky. Představená exlibris, vytvořená leptem, zobrazují ženské a mužské genitálie.

Lynn Paula Russell, v mládí byla tanečnicí a profesionální herečkou, v 80. letech začala publikovat ilustrace v časopisech, její první erotické komiksy vyšly ve Francii v roce 1990. Originálem jejích exlibris je kresba, která je pak reprodukována (P7). Na exlibris jsou jemnou kresbou zobrazeny vypjaté erotické scény.

Helga Schroth (1937 Selb, Německo), od roku 1989 je majitelkou malého antikvariátu se zaměřením na exlibris a současně začala tvořit vlastní exlibris, grafiku a fotografie. Při tvorbě exlibris používá techniku kolorované suché jehly nebo dřevoryt. Uvolněná až primitivní kresba je zdůrazněna barvou. Dvakrát je zobrazeno téma Lédy s labutí.

Elfrieda Weidenhaus (narozena v Berlíně), v letech 1947 až 1950 studoval na akademii grafiky a knižního umění v Lipsku, v letech 1953-1991 byla malířkou a grafickou návrhářkou ve Stuttgartu, od roku 1990 tiskne bibliofilské knihy. Pro publikaci jsou vybrána exlibris v technice leptu zobrazující milenecké dvojice při erotických hrách.

Publikace má včetně obálky 100 stran. Je vytištěna barevně na křídovém papíru a obsahuje, kromě stručných údajů o umělkyních, také jejich názory na sex a erotiku.

V úvodní části jsou obecné úvahy o erotice v knižní a grafické tvorbě. Publikace je psána francouzsky a anglicky. Erotická exlibris byla vystavena v Galerii Humus, Lausanne, 23. – 26. srpna 2006 a v Festival BD-FIL, Lausanne, 8. – 10. září 2006. Redakčně publikaci připravili: Michel Froidevaux a Carolina Liebling,

Lgh

DECKER Heinz: Schätze der Exlibriskunst

Vydala: DEG 2006 jako členskou prémii. 144 str., formát A5, asi 100 barevných ilustrací, ISBN 978-3-925300-44-8, německy.

Již pátá publikace řady Poklady umění exlibris (autorem předchozích je Dr. Henry Tauber) německé exlibristické společnosti si všímá sběratelsky zajímavých a výjimečných knižních značek. Tentokrát je věnována exlibris evropských básníků a spisovatelů, která, spolu s literárními náměty na exlibris, jsou předmětem sběratelského zájmu autora. V textu o rozsahu jedné stránky je uváděna charakteristika vlastníka a věcná informace k vlastnímu grafickému lístku. H. Decker rozlišuje značky vytvořené v XVI. -XIX. stol. (14), exlibris XX. století vzniklá na objednávku majitele (39) a listy tzv. dedikační (11), vytvořené pro jiného objednavatele na jméno a s námětem příslušného spisovatele. Pozoruhodná je reprodukce pravděpodobně dosud nepublikovaného návrhu exlibris E. Orlika pro spisovatele Gerharda Hauptmanna, které nebylo nikdy realizováno.

STIEFEL Anna: Johan Rudolf Schellenberg (1740 1806)

Vydal Schweizerischer Exlibris Club 2006 jako svou členskou prémii za rok 2004. 46 str., formát A4, 250 výtisků, německy.

Pozoruhodně upravená a dobře vytištěná publikace představuje novou podobu ročenky švýcarské exlibristické společnosti, která opouští formu tradičního sborníku a stává se monografií věnovanou tentokrát malíři z Winterthuru, který se jako první ve Švýcarsku soustavně zabýval tvorbou knižních značek. Vytvořil jich celkem 57, všechny jsou v publikaci popsány a reprodukovány s podrobnými odkazy na jednotlivé vlastníky. Autorka pracuje v knihovně ve Winterthuru a je členkou představenstva SELC.

PIJLMANN S. CH. a CHUDOLEJ V. V. : Armin baron von Foelkersam – exlibris Vydal Mezinárodní svaz bibliofilů v Moskvě 2006, 112 str., ISBN 5-93863-018-5, rusky.

Armin baron von Foelkersam (1861-1917), ruský právník a historik umění a sběratel, byl v letech 1902-1915 ředitelem petrohradské Ermitáže a kurátorem carských uměleckých sbírek. Exlibris nejen sbíral, ale sám jich asi 130 vytvořil, mnohá z nich pro carskou rodinu Romanovců. Publikace je první vědeckou biografií A. von Foelkersama a obsahuje popisný soupis jeho knižních značek s mnoha reprodukcemi a odkazy na vlastníky listů.

**HAUSHERR Stefan: Traumgestalten
Das Exlibris-Werk von Gregor Rabinowich**

Vydal Limat Verlag Zurich, 2006, 144 str., ISBN 3 85791 515 3, německy, životopisná studie Ch. Linsmayera je také v anglickém a francouzském překladu s ruským resumé.

Publikace obsahuje životopisnou studii o významném představiteli švýcarského expresionismu Gregoru Rabinovičovi (*1884 v Oranienbaumu u St. Petěrburgu, †1958 ve Švýcarsku) a reprodukce jeho kompletního exlibristického díla (107 prací) s vysvětlujícím textem. Autor publikace Stefan Hausherr (1946) je vedoucím oddělení rukopisů knihovny ve Winterthuru, sběratelem exlibris a členem představenstva SELC. O exlibris a sběratelství ve Švýcarsku již publikoval. Kniha vyšla k výstavě G. Rabinoviče na kongresu FISAE v Nyonu.

ODEHNAL Antonín: Grafické techniky

Vydavatelství ERA Brno 2005, 112 str., ISBN 80-7366-006-7.

Po knize Aleše Krejčí, která vyšla v roce 1981 a dnes není k sehnání ani v anti-kvariátech, vydává nám dobře známý a oblíbený autor knižních značek Antonín Odehnal znamenitou příručku o technikách grafické tvorby. Kniha není učebnicí, ale výstižným a praktickým průvodcem s mimořádně širokým záběrem a řadou ilustrací. Jednotlivé techniky jsou stručně charakterizovány také z hlediska jejich rozpoznání a uvedeny jsou i některé postupy pro nás exotické (japonský dřevořez, katazome,

rezervář apod.). Je připojen vícejazyčný slovníček grafických pojmů a přehled literatury.

M. Humplík

CONTEMPORARY INTERNATIONAL EX-LIBRIS ARTISTS 7

V posledním svazku z řady skvělých publikací, vydávaných Arturem Máriem de Motou Mirandou, jsou představeni následující tvůrci exlibris: Peter Velikov z Bulharska, Anna Tichonova z Běloruska, Antoon Vermeulen z Belgie, Jaroslav Dajč, Sylvie Chenet z Francie, José Manuel Pedroso da Silva z Portugalska, Archibald John Peake z Austrálie, Marcela Miranda z Argentiny, Jezzy Napieracz z Polska, Malou Oi Yee Hung z Hong Kongu, Nina Kazimova z Ruska, Margherita Bongiovanni z Itálie, José Colaço z Portugalska, Javier Cordero Torrón ze španělska, Valeryj Mišin z Ruska, Juhani Vikainen z Finska, Egbert Herfurth z Německa a Onnik Karanfilian z Bulharska.

Jsou zde uvedeny základní informace o umělcích včetně reprodukcí i originálů jejich exlibris a soupisů. Autorem článku o Jaroslavu Dajčovi je doc. RNDr. J. Chalupský.

Publikace vyšla v srpnu 2006 v nákladu 300 kusů číslovaných svazků a má 192 stran. Všechna exlibris jsou reprodukována v původní velikosti a barvách. Všichni autoři exlibris zde mají svoji fotografii.

Lgh

ČASOPISY

Revue Labyrinth, č.19-20/2006

Revue Labyrinth přináší výběr české a světové literatury a informace ze světa výtvarného umění a filmu. V minulosti Revue uvedla i několik článků o exlibris. Poslední dvojčíslo (19-20) z roku 2006 přináší zajímavé pojednání z pera kritičky a publicistky Lenky Lindaurové s názvem Soukromé sbírky – české legendy a mýty.

Je zde připomenut počátek sběratelství v 19. století a významné sběratelské počiny Vincence Kramáře a Jindřicha Waldesa. Podrobněji je zde pojednáno o sběratelství po roce 1989, a to o sbírce Vladimíra Železného a galerii Zlatá husa, sbírce Patrika Šimona, dlouholeté sběratelské aktivitě Medy Mládkové a Muzeu Kampa, sbírce Richarda Adama a brněnské Wanieck gallery, sbírkách Jiřího Valocha a Karla Tusche. Je zde zmíněna Nadace Jany a Milana Jelínkových, získávající díla pro Národní galerii v Praze při poradenství Milana Knížáka, a rovněž tradiční sběratelství bankovních domů a pojišťoven.

Ing. Jiří Soukup

Ex libris. Bulletin de Liaison du Cercle Pierre Roberti, N° 46, 2006

Jo Kohn píše o sbírání knižních záložek, což doprovází četnými ilustracemi a v dalším článku o pohrdaných razítkových exlibris, kterým neupírá právo na život.

Robert H. Ries líčí vývoj a obrazově dokumentuje titulní listy tohoto časopisu a Béatrice Glodenová píše o exlibris, jejichž hlavním motivem jsou varhany.

L'EX-LIBRIS français, N° 240 a 241, 2006

Max-Roger Guéguen, ilustrátor, heraldik, kaligraf, narozený 1. 11. 1949 v Brestu je představen článkem a 21 heraldickými exlibris. Také další článek, ve kterém je představena tvorba Charlese Demengeota, přináší reprodukce jeho patnácti heraldických exlibris. Do třetice následuje článek Jeana-Françoise Chassainga o heraldických exlibris ruské šlechty.

Exlibriswereld č.4/2006, Nederlandse Vereniging voor Exlibris en andere Kleingrafiek

V úvodním článku je představen svými pop-up exlibris srbský grafik Rasto Ciric (1955) žijící v Bělehradu. V dalším článku je pak připomenut svými typografickými exlibris nizozemský grafik Ben Joosten (1931). Nizozemská heraldická exlibris z 20. století, včetně jejich patnácti reprodukcí, přináší článek Daniela de Bruina. Připojený rejstřík uvádí seznam reprodukováných exlibris v ročnících 47 (2004) až 49 (2006). Z českých a slovenských autorů to jsou: B. Brankov, V. Cinybulk, B. Housa, M. Manojlín, Z. Mézl, M. Mihálik, K. Ondreička a J. Werner

KISGRAFIKA, 2006/4

V článku Dámský věneček jsou představeny tři výtvarnice: Márta Kopasz, Anna László a R. Pap Piroska ze Szegedu. Rovněž v Szegedu byla uspořádána výstava slovinského grafika Arpada Šalamona. Péter Varga (1944) vystavoval své grafické dílo v Artotéce v Budapešti.

Mitteilungen der Deutschen Exlibris-Gesellschaft č. 3/2006

V úvodu časopis přináší článek o XXXI. mezinárodním kongresu FISAE. Článek Evy Masthoffové je věnován norimberské výtvarnici Erice Lewandowské. Christa Blumová vysvětluje, že počítačová grafika není ďábelská věc. Je přiložen seznam publikací DEG, které jsou nabízeny k prodeji. Mimo jiné jsou reprodukována exlibris P. Hlavatého, G. Alexandrova, K. Šafáře, J. Lieslera a K. Vavrové.

Mitteilungen der Deutschen Exlibris-Gesellschaft č.1/2007

Časopis se nám nově představil s barevnou obálkou, na které vévodí nádherné exlibris pro Emila Kunzeho od Mariny Richter z roku 2005. V článku Heinze-Jürgena Krause je připomenuto 150. výročí narození malířky Dory Hitzové (1856-1924), která vytvořila působivá secesní exlibris. Článek Petera Labuhna přibližuje německým členům grafické dílo nám dobře známého umělce Gennadia Alexandrova, člena našeho spolku. Článek je doplněn jeho třemi reprodukovánými exlibris. Zhotovení exlibris nabízí Monika Ritter (1962), německá umělkyně, bydlící ve městě Kalchreuth. Jsou představeny dvě nové ročenky 2006, německá a rakouská. Německá

ročenka má téma *Z blízka do dálky* a anotace přináší reprodukci exlibris R. Adámka pro Ing. O. Hradečného – Ikarus.

Mitteilungen der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft, č. 3/2006

Paní Ursula Müksch přibližuje v článku Jako stavba Babylonské věže grafickou tvorbu Rosi Gabriel. Na to, jak přišel ke sbírání, vzpomíná Tillfried Cernajsek.

Nordisk Exlibris Tidsskrift 2006/4

Elena Stefanova Vutova, mladá bulharská umělkyně, narozená 27. února 1981 v Sofii, absolvovala Akademii výtvarných umění v Sofii. Tvoří exlibris a drobnou grafiku převážně s ženskými erotickými motivy. Získala několik mezinárodních cen pro mladé umělce. V článku je reprodukováno šest exlibris.

Ernst Heigenmooser München 1893-1963. Německý umělec, činný v užité grafice, vytvořil do roku 1924 40 exlibris s expresivním výrazem. Reprodukováno jedenáct exlibris.

Michael Florian 10 x P.P. 1948-1954. Článek připomíná významného českého grafika deseti reprodukovanými novoročenkami, provedenými v dřevorytu a ručně kolorovanými.

SELCEXPRESS, Nr. 66 / Dezember 2006

Stopy ve sněhu – článek o třech exlibris se stopami kočky, lišky a člověka ve sněhu. Synagoga – článek je věnován dějinám a novostavbě synagogy v Chemnitzu.

Lgh

VÝSTAVY

Galerie na mostě, Heyrovského 1203, Hradec Králové

28. 5. – 22. 6. 2007 26. Žeň českého a slovenského exlibris. Vernisáž 28. 5. 2007 v 16.00 hodin. Otevřeno pondělí až pátek od 8 do 18 hodin a v sobotu od 8 do 12 hodin.

OZVĚNY Z MINULOSTI SSPE

Knižní značka, č. 2-4, ročník VII, 15. 6. 1947

Valná hromada SSPE se konala 23. března 1947 v kavárně Louvre na Národní třídě za účasti 36 členů. Spolek má 357 členů. Do nového výboru byl zvolen jako jednatel M. Riedl. Když v poledních hodinách končila schůze, všichni se rozcházel s pocitem prožitku svátečních chvil a vůlí pro české exlibris něco vykonat.

KNIŽNÍ ZNAČKA číslo 1/2007· Redaktor: Ing. Jan Langhammer, CSc.,
Ke Kukačce 19, 312 00 Plzeň, langhammer.jan@o2active.cz.
Redakční rada: Ing. Milan Humplík, doc. RNDr. Josef Chalupský a Mgr. Martin
Manojlín. Jazyková korektura: René Keller.
Název časopisu a logo na poslední straně: akademický malíř Miroslav Houra.
Administrátor: Karel Fojt, Zdiměřická 8, 149 00 Praha 4.
Vydává: Spolek sběratelů a přátel exlibris v Praze, P. O. BOX 645,
111 21 Praha 1, číslo účtu: 87951/0300.
SWIFT (BIC): CEKOCZPP. IBAN: CZ28 0300 0000 0000 0008 7951.
ISSN 1211-3840 · Číslo registrace MK ČR E 11475
Počítačová sazba, grafická úprava a zlom: Ing. Jiří Langhammer.
Tisk: Miroslav Kratochvíl, Radnice čp. 398. Náklad 600 výtisků.
Rozesílá Postservis Praha.
Webové stránky: www.natur.cuni.cz/el a www.exlibrisweb.cz/casopis.htm.
Toto číslo vyšlo 30. 4. 2007. Redakční uzávěrka příštího vydání: 31. 5. 2007.